

İngilizce FARM sözcüğünün kökeni hakkında tutarsız açıklamalara değinen ve muhtemel gerçek kökleri daha gerçekçi biçimde açıklayan bir yazı.

An article that addresses the inconsistent explanations about the origin of the English word FARM and explains the possible real roots more realistically.

İngilizcede bulunan ve tarım anlamına gelen **FARM** sözcüğü bu dilde ve umumiyetle Hint Avrupa dillerinde görece daha modern zamanda kullanılmıştır. Batılı Etimoloji sözcüklerinde yapılan açıklamalara bakarsanız¹ bunlarda bazı tutarsızlıklarla karşılaşacaksınız.

Farm sözcüğünün etimolojik kökeni hakkındaki yaygın açıklamaların belli başlı tutarsızlıklarının bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür.

1- Sözcüğün eski Hint Avrupa dillerindeki anlam karşılıkları ile **tarım** anlamında kullanılması arasında anlamca değişmesinin açıklanabilmesi bakımından bir bağlantı kurulamamaktadır. Örneğin, (*yazılanlara esasen*) bu FARM sözcüğü eskiden "**sabit ödeme/kira**" anlamına gelirken, zamanla nasıl bir anlam kayması ile "**tarım**" anlamına dönüşmüş olması durumu tamamen belirsizdir ve dilsel kanıtlardan uzak bir tahmin veya iddia biçiminde yazılabilmektedir.

2- Sözcüğün son fonetik/ses biçimi olan FARM biçimi ile tahmin edilen veya önerilen eski PIE fonetik biçimi ***dher-** arasında bir bağlantı (ses değeri açısından da) görülmemektedir.

3- Her zaman olduğu gibi gerçekte var olup olmadığı kanıtlanmamış olan PIE kısaltmalı sözde kök dildeki hayali bir ses biçimine atıfta bulunulmaktadır. Fakat bu varsayımsal bağlantıyı açıklayabilecek hiçbir gerçek tarihi bulgu veya kanıt sunulmamaktadır.

4- Batılı etimoloji sözlüklerinde görüleceği üzere, Hint Avrupa dilini inceleyen dil bilimciler arasında bu sözcüğün kökeni konusunda fikir ayrışmaları vardır. Yapılan açıklamalarda görüldüğü gibi bazı dil bilimciler, "belki de bu sözcük **feorh "hayat"** ile ilgilidir" teorisini hararetle savunurlar. Ne var ki hem bu iki farklı anlamı hem de bu iki farklı fonetik biçimi dil biliminin etimoloji incelemeleri kriterleri ile birbirine yakın veya bağlantılı görmek ve bu bağlantıyı dilsel kanıtlara dayalı biçimde açıklamak yine de mümkün olmamaktadır.

Bütün bunlar Batılı dil bilimcilerin bu FARM sözcüğünün kökenini aslında bilmediğini fakat tahminler veya uydurma açıklamalarla bu sözcük karşısında sözlüklerinde bir açıklama yapma ihtiyacından hareketle, kafa karıştırıcı dahi olsa mevcut açıklamalarını sunmayı (*sözcüğün karşılığında hiçbir*

¹ [FARM > Bakınız: Etymonline sözlük sayfa <https://www.etymonline.com/word/farmer#etymonline_v_33036> farm (n.)] {c. 1300, "fixed payment (usually in exchange for taxes collected, etc.), fixed rent," from Old French *ferme* "a rent, lease" (13c.), from Medieval Latin *firma* "fixed payment," from Latin *firmare* "to fix, settle, confirm, strengthen," from *firmus* "strong; stable," figuratively "constant, trusty" (from suffixed form of PIE root **dher-* "to hold firmly, support"). Sense of "tract of leased land" is first recorded early 14c.; that of "cultivated land" (leased or not) is 1520s. A word of confused history, but there is agreement that "the purely agricultural sense is comparatively modern" [Century Dictionary]. There is a set of Old English words that appear to be related in sound and sense; if these, too, are from Latin it would be a very early borrowing. Some books strenuously defend a theory that the Anglo-Saxon words are original (perhaps related to *feorh* "life"). Phrase *buy the farm* "die in battle," is from at least World War II, perhaps a cynical reference to the draftee's dream of getting out of the war and going home, in many cases to a peaceful farmstead. The simple term *buy it* as slang for "suffer a mishap," especially "to die" is attested by 1825, and seems to have been picked up in airmen's jargon. Meanwhile *fetch the farm* is prisoner slang from at least 1879 for "get sent to the infirmary," with reference to the better diet and lighter duties there.}

açıklama yapmamaktansa veya karşılığını boş geçmektense bu biçimde açıklamayı) tercih ettiklerini düşündürmektedir.

Tarım anlamına gelen ve Eski Hint Avrupa dillerinde fonetik değeri yaklaşık olarak ***FARIM** biçiminde olabilecek ve zamanla **FARM** biçimine dönüşmüş olduğunu öngörebileceğimiz **FARM** (***FARIM**) sözcüğü Türk dilinin **TARIM** sözcüğünün alan dilde ön sesini değiştirmiş biçiminden başka bir şey değildir denilebilir. Zaten bu tip bir (FARM < *FARIM < TARIM) fonetik örtüşmesini sadece bir tesadüftür diye açıklamak matematik ihtimal hesapları dikkate alındığında pek mantıklı değildir.

Bu sözcük Eski Türkçe **tarı-** (ekin ekmek, saçmak) fiilinden türetilmiştir. Sözcük Moğolcada **tarka-/tara-** "dağılmak/dağıtmak, saçılmak" biçimindedir. Aynen Eski Yunanca kökenli olduğu söylenen **spérma/sporá** "tohum" < **speírō** "serpmek, saçmak, dağıtmak" ve Arapça olduğu söylenen **darra(t)** "tohum" < **darra** "ser-re/serp-mek (saçmak)" sözcüklerinin Türk dilinde **SERPMEK** sözcüğü eski ses biçiminden alıntı olması gibi (öyle ki bu sözcüklerin kökenini dilsel kanıtlara dayalı olarak daha eski makalelerimde yazmışım), bu sözcük ve ondan türetilen diğer Hint Avrupa sözcükler de Aynı Türkçe ortak kökten yapılan alıntıların alan dillerdeki türemeleridirler. Sözcüğün Eski Türkçede **TARI** ve **DARI** biçimleri olduğu bilinmektedir. Yani, esasında **TARI**, **TARIM** ve bildiğiniz **DARI** sözcüğü gerçekte aynı kökten sözcüklerdir.

Türkçe Etimoloji sözlüklerine bakarsanız pek çok sözlükte görebilirsiniz ki, bu sözcük Eski Türkçe İrk Bitig elyazmasında (**900 yılından önce**) **tarığ** biçiminde, Kaşgarî, Divan-i Lugati't-Türk eserinde (**1073 yıllarında**) **tarığ** biçiminde, Kuman Kıpçak ağzlarından Codex Cumanicus elyazmasında (**1303 yıllarında**) **dari/tari** biçiminde geçmektedir. Bu sözcükler **TARLA** sözcüğü ile de kökteştir ve Eski Türkçe döneminde Orhun Yazıtlarında (754 yılı öncesinde) **tarla** anlamında **tarıglagım** (tarlam) biçiminde geçmektedir.

Muhtemelen tarımı bulan halkın kendi dilinde bu sözcüğü adlandırması ve tarımı bulandan öğrenen halkların da sözcüğü aslına uygun biçiminden aynı anlamda alıntılamaş olması düşüncesi de esasen akla daha yatkındır.

Daha doğrusu; Uyduruk (PIE) kök dile atıfta bulunarak dil biliminin hayali anlam ve hayali ses biçimlerine dayanarak referans vermesindenense 754 yılı öncesi ve Eski Türkçe dönemindeki aynı anlamda ve yakın ses değeri ile geçen yazılı kanıtlı biçimlerine referans vererek **FARM** sözcüğünü açıklaması daha bilimsel ve daha akla uygun bir yaklaşım olacaktır.

Ahmet Ardıç

Temmuz 2023

Not: Bu makaleye son eklemeler Eylül 2023 tarihinde yapılmıştır.